
ŽMOGAUS TEISIŲ PAŽEIDIMO GRĖSMĖS TAIKANT EUROPOS AREŠTO ORDERĮ

Daiva Bereikienė*

*Mykolo Romerio universitetas Viešojo saugumo fakultetas Teisės katedra
Putvinskio g. 70, LT-44211 Kaunas
Telefonas (8 37) 303 655
El. paštas: bereikiene@gmail.com*

Kęstutis Gudynas**

*Mykolo Romerio universitetas Viešojo saugumo fakultetas Teisės katedra
Putvinskio g. 70, LT-44211 Kaunas
Telefonas (8 37) 303 655
El. paštas: gudynaskestutis@gmail.com*

Santrauka Straipsnyje analizuojamos žmogaus teisių pažeidimo grėsmės taikant Europos Sąjungos ir nacionalinius teisinius instrumentus, apibrėžiančius Europos arešto orderį. Aptariamos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių užtikrinimo, taikant Europos arešto orderį teisinės prielaidos, kai kurios teisinio reguliavimo problemos. Keliami hipotezė, kad aktualius valstybės bei visuomenės saugumo siekius atspindintys tarptautinio ar regioninio baudžiamojo bendradarbiavimo teisiniai instrumentai koreliuoja su žmogaus teisių apsaugą įtvirtinančiomis teisės normomis, todėl neišvengiamai būtina pasiekti pusiausvyrą tarp šių dviejų teisinių gėrių. Straipsnyje kompleksiskai analizuojamas šių teisinių vertybių tarpusavio balansas, siūloma sprendžiant asmens perdavimą pagal Europos arešto orderį įvertinti pozityvius valstybės išpareigojimus garantuoti perduodamo asmens pagrindinių teisių ir laisvių apsaugą, svarstoma, kurių teisių pažeidimai ir laisvių suvaržymai galėtų būti laikomi esminiais ir sudarančiais prielaidas atsisakyti asmenį išduoti pagal Europos Sąjungos teisinius instrumentus. Analizuojamos policijos pareigūnų veiklos teisėtumo užtikrinimo priemonės suimant ir perduodant asmenį pagal Europos arešto orderį prašančiai valstybei bei svarstomas, koks galėtų būti maksimalių žmogaus teises užtikrinančių veiksmų modelis, įvertinant nacionalinį teisinį reguliavimą.

Pagrindinės sąvokos: Baudžiamasis procesas, baudžiamoji teisė, Europos arešto orderis žmogaus teisių apsauga, policijos pareigūnai.

ĮVADAS

Europos Sąjungos valstybių narių piliečiai turi teisę laisvai keliauti Europoje darbo, studijų ir atostogų tikslais. Tačiau atviros sienos, laisvas asmenų judėjimas nereiškia, kad nusikaltę asmenys gali išvengti teisingumo paprasčiausiai išvykdami į kitą valstybę narę. Europos arešto orderis, 2004 metais pakeitęs asmenų perdavimą pagal ekstradiciją, yra veiksminga asmenų, įtariamų nusikalstama veika ar jau nubaustų laisvės atėmimo bausme ir pasilėpusių nuo bausmės atlikimo, perdavimo iš vienos valstybės narės kitai priemone. Neabejotinai Europos arešto orderis yra labai efektyvus ir dažnai taikomas baudžiamojo

proceso instrumentas¹ Iki Europos arešto orderio taikymo pradžios ekstradicija vidutiniškai užtrukdavo vienus metus, dabar asmenų perdavimas, atsižvelgiant į vykdančios valstybės teisinį reguliavimą, trunka apie 16 dienų, jeigu įtariamasis sutinka būti perduotas, ir iki 48 dienų – jei nesutinka.

Europos arešto orderis tapo svarbia kovos su nusikalstamumu priemone ir svarbiu ES vidaus saugumo aspektu².

Pastaruoju metu vis dažniau tiek Europos Taryboje, tiek Europos Komisijoje akcentuojama, kad valstybės narės turėtų naudoti Europos arešto orderį kiekvienu atveju tinkamai atsižvelgdamos į pagrindines asmens teises ir realų asmens perdavimo kitai valstybei poreikį.

„Europos arešto orderis yra svarbi nusikaltėlių aptikimo priemonė, tačiau valstybės narės turėtų užtikrinti, kad ji būtų naudojama teisingai, – pažymėjo ES Komisijos pirmininko pavaduotoja, už teisingumą atsakinga Komisijos narė Viviane Reding. Tam, kad Europos arešto orderio sistema būtų dar veiksmingesnė, nacionalinės vyriausybės turi didinti teisėsaugos sistemų atstovų tarpusavio pasitikėjimą. Europos arešto orderis turi įtakos pagrindinėms teisėms, taigi jis neturėtų būti mechaniškai ar automatiškai išduodamas dėl nelabai sunkių nusikaltimų, pavyzdžiui, dėl dviračių vagysčių.“³

Taikant Europos arešto orderį, valstybė privalo imtis visų priemonių žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių užtikrinimui pagal tarptautines ir nacionalines asmens teises bei laisves įtvirtinančias teisės normas. 2011 m. birželio 8 d. Europos Parlamente buvo diskutuojama, ar tikrai viskas padaryta ir ar dabartiniai teisiniai instrumentai suponuoja pakankamą žmogaus teisių apsaugą taikant Europos arešto orderį. Ypatingai didelis dėmesys buvo skiriamas

¹ Europos komisijos ataskaitos duomenimis 2005–2009 metais valstybės narės išdavė 54 689 Europos arešto orderius, dėl to buvo sulaikyta 11 630 įtariamųjų. Pvz. 2005 m. Lietuva išdavė 500 Europos arešto orderių, įvykdyta – 69 (Latvijoje 2005 metais išduota 44, įvykdyta 10); 2006 metais išduota 538 Europos arešto orderių, įvykdyta – 57 (Latvijoje išduota – 65, įvykdyta – 14), 2009 metais išduota 354 Europos arešto orderių, įvykdyta 84 (Latvijoje išduota – 171, įvykdyta 40). [interaktyvus]. 2011 [žiūrėta 2012-02-21] <<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/11/454&format=HTML&aged=1&language=LT&guiLanguage=en>>.

² Komisijos ataskaitoje Europos arešto efektyvus grindžiamas tuo, kad taikant sistemą į Jungtinę Karalystę iš Ispanijos gražinti dešimtys įtariamų narkotikų kontrabandininkų, žudikų ir seksualinius nusikaltimus prieš vaikus padariusių asmenų; tarp asmenų, sutikusių su perdavimu, buvo Italijoje sulaikytas nesėkmingai bombą Londone susprogdinti siekęs asmuo, Ispanijoje aptiktas serijinis žudikas vokiečių, įtariamasis narkotikų kontrabandininkas iš Maltos, kuris buvo išsiųstas iš Jungtinės Karalystės, Italijos ieškotos ginkluotų užpuolikų grupuotės nariai, sulaikyti šešiose skirtingose ES šalyse, o visai neseniai penkiose šalyse sunaikintas stambus krovinių vagių greitkelio tinklas ir t.t. [interaktyvus]. 2011 [žiūrėta 2012-02-21]

<<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/11/454&format=HTML&aged=1&language=LT&guiLanguage=en>>.

³ *Ibid*;

proporcijumo principo taikymui ir žmogaus teisių pažeidimų eliminavimo aspektams.⁴ Buvo nuspręsta kuo greičiau parengti ir patvirtinti teisės aktus, kurie užtikrins teisę į teisingą teismą, ir kuriais baudžiamajame procese bus užtikrinamos teisės į vertimą raštu ir žodžiu, teisės turėti gynėją ir kitos teisės.

Lietuvos teisės mokslininkai nepakankamai tyrinėja Europos arešto orderio taikymo ir su taikymu susijusių žmogaus teisių pažeidimų problemas. Tam tikrus Europos arešto orderio taikymo praktinius ir teorinius aspektus analizavo R. Jurka⁵, žmogaus teisių ribojimo problemas nagrinėjo B.Pranevičienė⁶, S.Greičius⁷, žmogaus teisės apsaugos problemas išsamiai analizavo D.Jočienė⁸ ir kt.

Šios aplinkybės nulemia nagrinėjamos temos aktualumą ir suponuoja būtinybę išsamiau išanalizuoti žmogaus teisių pažeidimų taikant Europos arešto orderį grėsmes ir aptarti teisinio reguliavimo instrumentus, galimai užkirsiančius kelių tokiems pažeidimams.

Straipsnio tikslas – išanalizuoti žmogaus teisių pažeidimo grėsmes perduodant asmenį pagal Europos arešto orderį; įvertinti dviejų teisinių gėrių: žmogaus teisių apsaugos ir tinkamo tarpvalstybinio bendradarbiavimo baudžiamojo proceso srityje pusiausvyros problemas, nurodyti problemos sprendimo būdus.

Tiksli pasiekti straipsnyje aptariami žmogaus teisių užtikrinimo, taikant Europos arešto orderį teisiniai imperatyvai, taip pat įvardijami kai kurie teisinio reguliavimo ypatumai, suponuojantys asmens perdavimo procedūrą pagal Europos arešto orderį sustabdymą, o taip pat svarstoma, ar žmogaus teisių apsaugą įtvirtinančios teisės normos pagrįstai visais atvejais aktualizuojamos ir taikomos prioritetiškai įvertinant tai, jog valstybės tuo pačiu yra įsipareigoję taikyti aktualius tarptautinio ar regioninio baudžiamojo bendradarbiavimo teisinius instrumentus, kurie atspindi svarbiausius valstybės bei visuomenės saugumo

⁴ Parlamente buvo keliami ir analizuojami konkretūs žmogaus teisių pažeidimai, pvz. parlamento narys Cornelis de Jong atskleidė Olandijoje itin didelio dėmesio sulaukusį verslininko Coro Disselkoeno atvejį. Nurodė, kad 1997 metais C. Disselkoen buvo pateikti kaltinimai dėl Lenkijos mokesčių įstatymo pažeidimo. Dėl to jis 2 mėnesius praleido kalėjime, kur buvo bausmės sąlygos. Sumokėjęs užstatą, asmuo paleistas, tačiau po 12 metų Europos arešto orderio pagrindu vėl paprašytas išduoti Lenkijai. Cornelis de Jong teigia, kad C.Disselkoeno advokatas nurodė, jog asmuo buvo laikomas purvina ir perpildytame Lenkijos kalėjime; pažeidžiant asmens teises verslininko ir advokato pokalbiai įrašinėjami, netikėtai pareikšti nauji keturi kaltinimai. Asmuo sumokėjęs užstatą grįžo į Olandiją, tačiau jis patyrė nežmonišką elgesį, akivaizdžiai buvo pažeidžiamos jo teisės. [interaktyvus]. 2011 [žiūrėta 2012-02-21] <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=//EP//TEXT+CRE+20110608+ITEM-012+DOC+XML+V0//LT#top>>.

⁵ Jurka, R. Europos arešto orderis: kai kurie teisės aiškinimo ir taikymo aspektai: straipsnis anglų kalba. *Jurisprudencija*. 2011, Nr. 18 (1), ISSN 1392-6195: 327-343.

⁶ Pranevičienė, B. Teisės į privatumą ribojimas nacionalinio saugumo apsaugos kontekste: straipsnis anglų kalba. *Jurisprudencija*. 2011, Nr. 18 (1), ISSN 1392-6195: 1609-1622.

⁷ Greičius S., Pranevičienė, B. Žmogaus teisių apsauga nacionalinio saugumo kontekste. *Visuomenės saugumas globalizacijos kontekste: tarptautinės mokslinės – praktinės konferencijos „Globalizacijos iššūkiai užtikrinant visuomenės saugumą“ pranešimų rinkinys (2)*. Kaunas: Mykolas Romeris universitetas. ISSN 2029-5510. 2010, [Nr.] 2, p. 75-83.

⁸ Jočienė, D. Pagrindinių teisių apsauga pagal Europos žmogaus teisių konvenciją ir Europos Sąjungos teisę. *Jurisprudencija*. 2010, Nr. 3(121), ISSN 1392-6195: 97-113.

siekinius. Straipsnyje kompleksiskai analizuojamas dviejų teisinių vertybių: žmogaus teisių apsaugos ir pareigos užtikrinti tarptautinių ir Europos Sąjungos teisinių instrumentų baudžiamojo bendradarbiavimo srityse, tarpusavio balansas; svarstoma, kurių žmogaus teisių pažeidimai ir laisvių suvaržymai galėtų būti laikomi esminiais ir sudarančiais prielaidas atsisakyti asmenį išduoti pagal tarptautinius ir Europos Sąjungos teisinius instrumentus.

Tyrimo objektas – žmogaus teisių pažeidimų, taikant Europos Sąjungos ir nacionalinius teisinius instrumentus, įtvirtinančius Europos arešto orderio taikymą, identifikavimo praktinės problemos; žmogaus teisių pažeidimo grėsmės eliminavimo teisinės ir praktinės prielaidos.

Straipsnyje analizuojami teisės aktai, mokslinė literatūra bei statistiniai duomenys. Tyrimo išvados bei pasiūlymai padės nustatyti žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių pažeidimų išvengimo galimybes taikant Europos arešto orderį, o aktualių ir naujausių teisinių instrumentų, skirtų žmogaus teisių apsaugos užtikrinimui baudžiamajame procese, analizė sudarys prielaidas identifikuoti galimus žmogaus teisių pažeidimus.

EUROPOS AREŠTO ORDERĮ IR ŽMOGAUS TEISIŲ APSAUGĄ ĮTVIRTINANČIŲ TEISĖS NORMŲ KONKURENCINIAI ASPEKTAI

Žmogaus teisių apsaugos aktualizavimas ir ekspansija į svarbiausias visuomeninio gyvenimo sritis bei nekvestionuojamas imperatyvas valstybėms tinkamai užtikrinti žmogaus teises sąlygojo tai, jog apie žmogaus teisių užtikrinimą kalbama net tarptautinio ar regioninio teisinio baudžiamojo bendradarbiavimo srityje ir net tokiose bendradarbiavimo formose kaip ekstradicija ir Europos arešto orderis.

Jungtinių tautų organizacijos Visuotinėje žmogaus teisių deklaracijos⁹ 1 straipsnyje yra pateikta prigimtinė žmogaus teisių konstanta „Visi žmonės savo orumu ir teisių požiūriu gimsta laisvi ir lygūs. Jiems suteiktas protas ir sąžinė ir jie turi elgtis vienas su kitu kaip broliai“.

Žmogaus teisių apsaugos koncepcija grindžiama suvokimu, kad visos žmogaus teisės yra tarpusavyje susijusios ir viena nuo kitos priklausomos bei nedalomos. Vienos teisės pažeidimas paprastai suponuoja ir kitos teisės ar laisvės pažeidimą. Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijoje iš dalies pakeistoje protokolu Nr. 11, su papildomais protokolais Nr. 1, 4, 6 ir 7¹⁰ įtvirtinta valstybių pareiga gerbti žmogaus teises. Minėtame dokumente pateiktas saugomų žmogaus teisių sąrašas, atskleidžiamas jų turinys ir

⁹ Visuotinė žmogaus teisių deklaracija. *Valstybės žinios*. 2006, Nr. 68-2497.

¹⁰ Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija. *Valstybės žinios*. 1995, Nr. 40-987.

įtvirtinta nuostata, kad pagal minėtą Konvenciją skelbiamų teisių ir laisvių apribojimais netaikomi jokiais tikslais, išskyrus tuos, kurių siekiant šie apribojimai buvo nustatyti.

Žmogaus teisių ribojimo problematika yra pakankamai jautri konstitucinės teisės sfera. Ribojimo galimybės ir jų ribos paprastai labai griežtai apibrėžiamos aukščiausios kategorijos teisės aktais. Visgi, absoliučios ar fundamentaliosios žmogaus teisės, pvz. teisė į gyvybę¹¹, kankinimo draudimas, kuris apibrėžiamas kaip kankinimo, nežmoniško ar žeminančio elgesio ar tokio baudymo draudimas¹², vergijos ir priverčiamono darbo draudimas¹³ negali būti ribojamos jokiais pagrindais ir motyvais. Europos žmogaus teisių teismas, sprenddamas bylas, susijusias su žmogaus teisių ribojimu ar tokio ribojimo pagrįstumu, suformavo požiūrį, kad žmogaus teisių ribojimai tik tuomet gali būti pripažinti pagrįstais, jei jie visų pirma yra teisėti, o tai reiškia – ribojimai nustatyti tik įstatymu, kuris viešai skelbiamas, o jo normos yra suformuluotos suprantamai, antra, būtini ir neišvengiamai reikalingi demokratinėje visuomenėje. Darytina išvada, kad Lietuvos Respublikos Konstitucijoje¹⁴ įtvirtintos asmens konstitucinės teisės gali būti ribojamos tik tada, kai būtina apsaugoti pačias svarbiausias visuomenės ir valstybės vertybes, kitų žmonių teisėtus interesus ir tik tiek, kiek tai yra proporcinga ribojimo tikslui pasiekti.

Lietuvos Respublikos Konstitucinis teismas 1997 m. vasario 13 d. nutarime nurodo, kad „Tarp asmens teisių ir laisvių iš vienos pusės ir visuomenės interesų - iš kitos neretai kyla konfliktų, o kartais atsiranda ir prieštaravimų. Demokratinėje visuomenėje tokie prieštaravimai sprendžiami derinant skirtingus interesus ir siekiant nepažeisti jų pusiausvyros. Vienas iš interesų derinimo būdų yra asmens teisių ir laisvių ribojimas.>...<Įstatymais apibrėžiant teisių įgyvendinimo ribas, būtina atsižvelgti į atitinkamos teisės (ar laisvės) paskirtį bei prasmę ir Konstitucijoje nustatytas jos ribojimo galimybes bei sąlygas. Ieškant atsakymo į klausimą, ar konkretus ribojimas yra būtina reikalingas demokratinėje visuomenėje, pirmiausia reikia išsiaiškinti ribojimo tikslus bei paskirtį, o antra, nustatyti, ar ribojimo priemonės yra proporcingos siekiamam teisėtam tikslui.

Galimi atvejai, kai atitinkamo ribojimo prasmingumas slypi konkrečios teisės (ar laisvės) prigimtyje arba kai atitinkamais apribojimais siekiama išvengti kolizijos su kitomis pagrindinėmis teisėmis. Minėtais atvejais pagrindinių teisių apribojimų pagrįstumas turėtų būti vertinamas sveiko proto ir akivaizdžios būtinybės kriterijais. Svarbu ir tai, kad dažnai

¹¹ *Ibid*, 2 straipsnis.

¹² *Ibid*, 3 straipsnis.

¹³ *Ibid*, 4 straipsnis.

¹⁴ Lietuvos Respublikos Konstitucija. *Valstybės žinios*. 1992, Nr. 33-1014.

konfliktas kyla iš esmės tarp lygiaverčių konstitucinių teisinių vertybių, todėl tokiais atvejais atitinkamais apribojimais neturėtų būti smarkiai pažeidžiama buvusi jų pusiausvyra.¹⁵

Svarbu pažymėti, kad ir Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijoje, įtvirtinant konkrečias teises, tam tikrais atvejais nurodytos šių teisių ribojimo sąlygos, kurios įvardijamos kaip valstybės saugumo demokratinėje visuomenėje būtinumas, visuomenės saugumo užtikrinimas, siekis užkirsti kelią viešosios tvarkos pažeidimams ar nusikaltimams, kitų asmenų teisių ir laisvių apsauga ir kita.

Baudžiamojo bendradarbiavimo instrumentas – Europos arešto orderis yra neatsiejamai susijęs su tokiais svarbiais teisiniais ir visuomeniniais gėriais, kaip valstybės jurisdikcijos ir vidaus tvarkos palaikymas ir saugumo užtikrinimas, bausmės neišvengiamumo užtikrinimas, siekis užkirsti kelią viešosios tvarkos pažeidimams ar nusikaltimams ir kt. Kyla klausimas, kaip turėtų būti sprendžiamas klausimas dėl nusikaltėlio (įtariamo asmens) perdavimo prašančiai šaliai, jei perdavimo procedūrose dalyvaujantiems pareigūnams kyla abejonė, ar nebus pažeistos teisės normos, įtvirtinančios Europos arešto orderio mechanizmą ar žmogaus teisių apsaugą? Kaip turėtų pasielgti pareigūnai, susidūrę su teisės normų, reguliuojančių asmenų perdavimą pagal Europos arešto orderį ir žmogaus teisių apsaugą, konkurencija? Siekiant atsakyti į minėtus klausimus būtina atskleisti asmenų išdavimo pagal Europos arešto orderį procedūrų esminius aspektus ir įvardinti subjektus, kurie dažniausiai yra tiesioginiai šių procedūrų vykdytojai.

Europos arešto orderis yra teisminis sprendimas, kurį išduoda valstybė narė, kad kita valstybė areštuotų ir perduotų prašomą perduoti asmenį, siekiant patraukti baudžiamojon atsakomybėn vykdyti laisvės atėmimo bausmę, arba sprendimą dėl įkalinimo¹⁶.

Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 9¹ straipsnyje įtvirtinta, kad „remiantis Europos arešto orderiu, Lietuvos Respublikos pilietis ar užsienietis, Europos arešto orderį išdavusioje valstybėje įtariamas nusikalstamos veikos padarymu arba šioje valstybėje nubaustas su laisvės atėmimu susijusia bausme, tačiau jos neatlikęs, perduodamas Europos arešto orderį išdavusiai valstybei“¹⁷.

Asmenys, kuriuos prašoma išduoti pagal Europos arešto orderį, suimami arba jiems taikomos kitos kardamosios priemonės. Remdamasis išduotu Europos arešto orderiu,

¹⁵ Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo 1997 m. vasario 13 d. nutarimas. [interaktyvus] 1997 [žiūrėta 2012-03-15] <<http://www.lrkt.lt/dokumentai/1997/n710213a.htm>>.

¹⁶ Europos Tarybos 2002 m. birželio 13 d. pagrindų sprendimas 2002/584/TVR dėl Europos arešto orderio ir perdavimo tarp valstybių narių tvarkos. [2002] OJ, L190/1, 1 straipsnis.

¹⁷ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 89-2741.

Generalinės prokuratūros prokuroras su pareiškimu dėl asmens išdavimo iš Lietuvos Respublikos pagal Europos arešto orderį kreipiasi į Vilniaus apygardos teismą, kuriame per septynias dienas privalo būti surengtas posėdis. Teismo posėdyje privalo dalyvauti išduotinas (perduotinas) asmuo, jo gynėjas ir prokuroras.

Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso¹⁸ 76 straipsnyje yra nustatytas dešimties dienų terminas, per kurį asmuo, dėl kurio yra įsiteisėjusi nutartis perduoti pagal Europos arešto orderį, perduodamas Europos arešto orderį išdavusiai valstybei. Tik labai svarbios, objektyvios ir nenumatytos aplinkybės, gali sąlygoti ilgesnį asmens perdavimo terminą. Tokiu atveju Lietuvos Generalinė prokuratūra ir atitinkama užsienio valstybės institucija nedelsdamos nustato kitą perdavimo dieną. Baudžiamojo proceso kodekso 76 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad „Išimtiniais atvejais, kai pagrįstai manoma, kad asmens perdavimas keltų pavojų asmens gyvybei ar sveikatai, arba kai yra kitų svarbių humanitarinių priežasčių, asmens perdavimas pagal Europos arešto orderį kitai valstybei gali būti atidėtas.“ Tačiau tokioms aplinkybėms išnykus, turi būti nustatyta kita, ne ilgesnė nei 10 dienų perdavimo data. Asmens perdavimo pagal Europos arešto orderį atidėjimo pagrindu gali būti ir pradėtas bet nebaigtas su šiuo asmeniu susijęs Lietuvos Respublikoje pradėtas baudžiamasis procesas arba asmens neatlikta Lietuvos Respublikoje jam paskirta bausmė. Tokiu itin trumpu procesinio termino nustatymu valstybės užtikrina greito proceso principo įgyvendinimą.

Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 69⁽¹⁾ straipsnyje yra įtvirtintos nacionalinės teisinės prielaidos išduoti Europos arešto orderį ir perimti Lietuvos Respublikos pilietį arba kitą asmenį, kurio baudžiamasis persekiojimas yra pradėtas Lietuvos Respublikoje iš Europos arešto orderį taikančios valstybės. Išsamias procedūras, susijusias su Europos arešto orderio išdavimu, nustato Europos arešto orderio išdavimo taisyklės¹⁹.

Europos arešto orderio išdavimą ir asmens perėmimą pagal Europos arešto orderį Lietuvos Respublikoje organizuoja dvi institucijos: generalinė prokuratūra ir Teisingumo ministerija.

Generalinė prokuratūra, gavusi teismo nutartį suimti asmenį, išduoda Europos arešto orderį ir kreipiasi į kompetentingą Europos Sąjungos valstybės narės instituciją, kad ši perduotų Europos arešto orderyje nurodytą asmenį. Šio procesinio veiksmo prielaidos:

¹⁸ Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 37-1341.

¹⁹ Lietuvos Respublikos teisingumo ministro ir Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2004 m. rugpjūčio 26 d. įsakymas Nr. 1R-195/I-114 „Dėl Europos arešto orderio išdavimo ir asmens perėmimo pagal Europos arešto orderį taisyklių patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2004, Nr. 134-4886.

policijos pareigūnai, ar kiti ikiteisminio tyrimo pareigūnai arba ikiteisminiam tyrimui vadovaujantys prokurorai nustato, kad ikiteisminio tyrimo ir baudžiamosios bylos nagrinėjimo metu nuo ikiteisminio tyrimo ar teismo pasislepia įtariamasis ar kaltinamasis.

Europos arešto orderio išdavimo ir asmens perėmimo pagal Europos arešto orderį taisyklės nustato sąlygas, kurių visetas suponuoja galimybę kreiptis dėl Europos arešto orderio išdavimo: 1. baudžiamasis procesas yra pradėtas dėl nusikaltimo, numatyto 2002 m. birželio 13 d. Tarybos pagrindų sprendimo 2002/584/TVR dėl Europos arešto orderio ir valstybių narių tarpusavio perdavimo procedūrų 2 straipsnio 2 dalyje arba dėl kito nusikaltimo, už kurį pagal nacionalinį baudžiamąjį įstatymą numatyta bent vienerių metų laisvės atėmimo bausmė, išskyrus nesunkų nusikaltimą, kuriuo nepadaryta didelė turtinė žala. Jeigu baudžiamasis procesas yra pradėtas dėl kelių nusikalstamų veikų, iš kurių bent viena atitinka šiuos kriterijus, kartu su Europos arešto orderiu užsienio valstybei pateikiamas prašymas dėl asmens perdavimo ir dėl kitų nusikalstamų veikų; 2. yra pagrindas manyti, kad įtariamasis ar kaltinamasis yra ES valstybėje narėje ar kitoje valstybėje, kuri taiko asmenų perdavimo pagal Europos arešto orderį tvarką; 3. yra priimta teismo nutartis dėl kardomosios priemonės – suėmimo skyrimo.

Dėl asmens, kuris Lietuvos Respublikoje įsiteisėjusiu apkaltinamuoju nuosprendžiu nuteistas laisvės atėmimo bausme, nuo bausmės pasislėpė ir yra pagrindo manyti, kad slepiasi Europos Sąjungos valstybėje narėje, o likusi laisvės atėmimo bausmė yra keturi mėnesiai ar ilgesnis terminas, Europos arešto orderį išduoda ir į kompetentingą šios valstybės instituciją kreipiasi Teisingumo ministerija.

Siekiant išvengti skirtingo Europos arešto orderio traktavimo Sprendime 2002/584/TVR yra nustatyti Europos arešto orderio turiniui keliami esminiai reikalavimai. Jame turi būti suprantamai išvardintos aplinkybės, kurioms esant padaryta nusikalstama veika, nurodyti faktiniai ir juridiniai veikos požymiai, veikos padarymo laikas, vieta, kiek jie nustatyti. Sprendime nustatyti formos bei pateikimo tvarkos reikalavimai. Sprendimo 2002/584/TVR preambulės 10 punktas numato, kad Europos arešto mechanizmas remiasi aukštu valstybių narių tarpusavio pasitikėjimu, o 2 straipsnyje įtvirtinta nuostata, kad valstybės narės vykdo Europos arešto orderį remdamosi tarpusavio pripažinimo principu.

Galiojantis teisinis reguliavimas suponuoja sąlygas išduodančiai valstybei narei netirti Europos arešto orderio nurodytų nusikaltimų aplinkybių ir kaltės įrodymų, nereikalauti pateikti perduotino asmens kaltę įrodančių faktinių duomenų. Vykdančiosios Europos arešto orderį šalies kompetentinga teisminė institucija turi pasitikėti gauta iš jį išdavusiosios

teisminės institucijos informacija ir tikėti, kad ji pagrįsta konkrečiais baudžiamosios bylos medžiagos duomenimis.

Vadinasi užtenka, jog išdavusioji Europos arešto orderį valstybė įrodytų, kad pagal jos baudžiamuosius įstatymus už nusikalstamas veikas, dėl kurių prašoma perduoti asmenį, numatyta ne trumpesnė nei vienerių metų su laisvės atėmimu susijusi bausmė, išskyrus atvejus kai teisės normos nereikalauja dvigubo baudžiamumo. Dvigubas baudžiamumas netikrinamas, jei išduodančioje valstybėje narėje už nusikalstamas veikas baudžiama laisvės atėmimu arba įkalinimu, kurio ilgiausias terminas, bent 3 metai ir nusikalstamos veikos išvardintos Sprendime (pvz. terorizmas, valiutos padirbinėjimas, korupcija, sukčiavimas, turto prievartavimas ir t.t.).

Labai svarbi nacionalinio baudžiamojo įstatymo norma, nustatanti draudimą perduoti asmenį Europos arešto orderį išdavusiai valstybei, jeigu asmens perdavimas pagal Europos arešto orderį pažeistų pagrindines žmogaus teises ir (ar) laisves²⁰.

Aiškinantis galimus žmogaus teisių pažeidimo atvejus, susijusius su Europos arešto orderio taikymu, svarstyti du atskiri atvejai: pirmasis, kai Lietuva kreipiasi į kitą valstybę narę ar šalį vykdančią asmenų perdavimą pagal Sprendimą 2002/584/TVR, pateikdama Europos arešto orderį ir prašydama perduoti asmenį Lietuvai; antra, kai Lietuva vykdo kitos šalies prašymą išduoti asmenį prašančiai valstybei.

Pirmuoju atveju, Europos arešto orderis yra perduodamas Interpolo ar Europolo kanalais, o jeigu yra žinoma kurioje šalyje yra prašomas perduoti asmuo – siunčiamas tiesiai tos valstybės, už šio orderio vykdymą atsakingai teisminei institucijai. Orderį gavusios valstybės už asmenų paieškos organizavimą atsakinga institucija skelbia savo šalies teritorijoje asmens, kuris nurodytas Europos arešto orderyje, paiešką²¹.

Antruoju atveju, Lietuvos Respublikos teritorijoje asmens paiešką pagal Europos Sąjungos valstybės narės ar kitos valstybės, kuri taiko asmenų išdavimą pagal Europos arešto orderį, išduotą Europos arešto orderį organizuoja Lietuvos kriminalinės policijos Tarptautinių ryšių valdyba, pavesdama vykdyti paiešką atitinkamai pagal ieškomo asmens gyvenamąją vietą teritorinei policijos įstaigai. Pastaruoju metu Europos Komisija ir Europos Parlamentas ypač ragina būtent prašomo perduoti asmens sulaikymo ir pristatymo jį į teismą metu maksimaliai užtikrinti pagrindines žmogaus teises ir eliminuoti prielaidas žmogaus teisių

²⁰ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 89-2741, 9⁽¹⁾ straipsnis.

²¹ *Kaip atlyginama žala, kai nusikaltimas padarytas užsienyje, o pareigūnų veiksmai neadekvatūs situacijai?* [interaktyvus] 2011[žiūrėta 2012-02-21] <<http://www.prokuraturos.lt/Naujienos/Prokurorokomentaras/tabid/69/ItemID/173/Default.aspx>>

pažeidimų galimybėms atsirasti. Įvertinant tai, jog minėtus baudžiamojo proceso veiksmus atlieka policijos pareigūnai, o būtent jų diskrecijai paliekamas sprendimas: kur ir kada sulaikyti ieškomą asmenį, darytina išvada, kad valstybės narės turėtų užtikrinti, jog šie policijos pareigūnai būtų nuosekliai ir tinkamai mokomi ir supažindinami su žmogaus teisių apsaugos standartais taikant Europos arešto orderio instrumentą.

ŽMOGAUS TEISIŲ APSAUGĄ ĮTVIRTINANČIŲ TEISĖS NORMŲ TINKAMO REALIZAVIMO UŽTIKRINIMO PRIELAIDOS TAIKANT EUROPOS AREŠTO ORDERĮ

Europos Tarybos 2002 m. birželio 13 d. pagrindų sprendimo 2002/584/TVR 1 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta konstanta, kad minėtu pamatiniu sprendimu nekeičiama pareiga gerbti pagrindines teises ir pagrindinius teisinius principus. Žmogaus teisių apsaugos svarbą taikant Europos arešto orderį įtvirtina ir pamatinio sprendimo preambolės 12 punktas, pažymintis, kad pamatinis sprendimas grindžiamas pagarba pagrindinėms teisėms ir principams.

Europos arešto orderio išdavimo europiniame vadove²² valstybėms narėms nurodoma, kad Europos arešto orderis turėtų būti naudojamas veiksmingai, efektyviai ir proporcingai kaip priemonė, skirta nusikalstamumo prevencijai ir slopinimui, tačiau tuo pat metu užtikrinant įtariamų bei nuteistų asmenų žmogaus teises. Vadove teigiama, kad Europos arešto orderis, kaip asmens laisvės atėmimu pagrįsta priemonė iš esmės yra skirta pradėti vykdyti baudžiamąjį persekiojimą sunkesnių ar daugiau žalos padariusių nusikaltimų atveju, kas gali iš esmės pateisinti šio instrumento naudojimą, arba vykdyti baudžiamuosius nuosprendžius. Skirtingai nei ekstradicijos atveju, Europos arešto orderis yra taikomas valstybėse, kuriose demokratijos lygis yra pakankamai aukštas, o tai reiškia, kad šiose valstybėse yra užtikrinamas pagrindinių žmogaus teisių ir laisvių realizavimas. Taikant Europos arešto orderį tikriausiai tik ypatingai išimtiniais atvejais būtų galima konstatuoti fundamentaliomis²³ laikomų žmogaus teisių ir laisvių pažeidimo atvejų.

Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 44 straipsnis įtvirtina bendruosius asmens teisių ir laisvių apsaugos baudžiamajame procese elementus, pvz. kiekvienam sulaikytam asmeniui privalo būti nedelsiant ir jam suprantama kalba pranešta dėl ko jis

²² 2008 m. liepos 18 d. (8216/2/08) Europos Sąjungos Tarybos Europos arešto orderio išdavimo europinis vadovas [interaktyvus] 2008 [žiūrėta 2012-04-01] <http://www.tm.lt/dok/Eurarestordispraktinis_vadovas.pdf>.

²³ Fundamentaliomis laikomos žmogaus teisės, įtvirtintos tokiuose svarbiuose tarptautiniuose ir regioniniuose dokumentuose kaip Visuotinėje žmogaus teisių deklaracijoje, pvz. 3 straipsnyje - teisė į gyvenimą, laisvę ir asmens saugumą; 5 straipsnyje - įtvirtintas kankinimų, žiaurus ir nežmoniško elgesio draudimas, Jungtinių Tautų Piliетinių ir politinių teisių pakte (1966 m.) ir 1989 m. protokole (fakultatyvusis) 3, 9, 10, 14 ir kt. straipsniuose; Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 2, 3, 4, 6, 7 straipsniuose.

sulaikomas ir suimamas; kodekso 73 straipsnio 2 dalis sudaro realias teises prielaidas teisės į gynybą realizavimui: „Vilniaus apygardos teismo teisėjas per septynias dienas turi surengti posėdį, kuriame privalo dalyvauti išduotinas (perduotinas) asmuo, jo gynėjas ir prokuroras...“²⁴ Teisės į gynėją ir teisės į informaciją baudžiamajame procese užtikrinimas sudaro prielaidas asmens teisės į teisingą teismą realizavimui.

2011 m. birželio 8 d. Europos Parlamente sesijos metu vykusių diskusijų dėl Europos arešto orderio taikymo metu Timothy Kirkhope akcentavo, kad „niekas negali paneigti teigiamos Europos arešto orderio įtakos kovojant su tarpvalstybiniu nusikalstamumu. Iki šios dienos dėl jo taikymo buvo išduota beveik 12 tūkst. narkotikų prekeivių, vaikų tvirkintojų, žagintojų ir teroristų, taip pat išvengta ilgų ekstradicijos procedūrų...< Paprasčiausiai buvo per daug atvejų, kai kaliniams suteikiamos sąlygos neatitiko standartų...“²⁵. Didelė problema, jog nėra pakankamų teisinio reguliavimo priemonių, įgalinančių valstybes baudžiamajame procese laikytis vienodų kalnimo sąlygų standartų.²⁶ Įsitikinimas, kad žmogaus teisės vienodai gerbiamos visoje Europoje ėmė kelti abejonių, nes valstybėse, skirtingose tiek ekonominiu lygiu, tiek socialiniu ir kultūriniu palikimu, gali būti skirtingai suprantamos žmogaus teisės, pagaliau jos nevienodai aiškinamos.

Įvertinant skirtingus valstybių baudžiamojo proceso teisinius mechanizmus, valstybės, sprendamos asmens perdavimą pagal Europos arešto orderį, remiasi skirtingomis priemonėmis ir instrumentais žmogaus teisių užtikrinimo srityje, pvz. sulaikius asmenis, jų galimybės gauti tinkamą informaciją apie savo teises šiuo metu įvairiose ES šalyse labai skiriasi, nors visos 27 ES valstybės narės, pasirašydamos Europos žmogaus teisių konvenciją, įsipareigojo gerbti teisę į teisingą bylos nagrinėjimą. Statistiniai duomenys akivaizdžiai demonstruoja valstybių skirtingą teisės į informaciją baudžiamajame procese teisinį reguliavimą: iš 27 valstybių narių įtariamajam raštu pateikiamas pranešimas apie teises 11 valstybių, kitais būdais įtariamajam

²⁴ Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 37-1341.

²⁵ 2011 m. birželio 8 d. Europos Parlamento sesijos diskusijos įrašas [interaktyvus] 2011 [žiūrėta 2012-02-21] <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+CRE+20110608+ITEM-012+DOC+XML+V0/LT#top>>.

²⁶ 2011 m. birželio 8 d. Europos Parlamento diskusijų dėl Europos arešto orderio metu buvo piktinamasi, kad asmenys perduodami pagal Europos arešto orderį į tas valstybes, kur žinoma, jog kalnimo sąlygos yra pažeidžiančios žmogaus teises, pvz. parlamento narė Judith Sargentini teigė, kad „Problema susijusi ne tik su tuo, kaip vykdomas Europos arešto orderis, bet taip pat ir su tuo, kad įvairių Europos šalių kalėjimo sąlygos tokios, kad iš tikrųjų negalima ten daugiau siųsti žmonių. Šalies teisėjas, kuriam siunčiamas prašymas, turėtų taip pat savo nuožiūra pasakyti: „Neišduosiu žmonių šaliai, kurioje kalėjimo sąlygos nežmoniškos, ir, būdamas teisėjas, laikysiuos Europos žmogaus teisių konvencijos 3 straipsnio.“ Pritariu Tarybai, kad šalis turėtų diskretiškai elgtis su bylomis, dėl kurių teikia prašymą, tačiau šalims taip pat turėtų būti suteikta teisė pasakyti: „Tai nusižengimas, dėl jo neketinu išduoti asmenų.“ Todėl labai svarbu, kad Lenkija pakeistų teisingumo vykdymą.“ 2011 m. birželio 8 d. Europos Parlamento sesijos diskusijos įrašas [interaktyvus]. 2011 [žiūrėta 2012-02-21] <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+CRE+20110608+ITEM-012+DOC+XML+V0/LT#top>>.

informuojama apie jo teises 15 valstybių (tame tarpe Lietuva), daugelyje valstybių informacija pateikiama tik paprašius.²⁷

Pirmoji ES priemonė, kuria nustatomi bendri minimalūs gynybos teisių baudžiamosiose bylose reikalavimai – teisės aktas, kuriuo baudžiamajame procese užtikrinamos teisės į vertimą raštu ir žodžiu (IP/10/746). Šiuo teisiniu instrumentu įtariamiesiems užtikrinama teisė per visą baudžiamąjį procesą visuose ES teismuose naudotis vertimo žodžiu į jų gimtąją kalbą paslaugomis: gauti visų svarbiausių dokumentų vertimą, turėti teisę į vertimą žodžiu per visus teismo posėdžius ir apklausas, taip pat susitikimų su advokatais metu; būti apklaustiams, dalyvauti posėdžiuose ir gauti teisinę konsultaciją gimtąja kalba bet kuriuo baudžiamąjo proceso etapu visuose ES teismuose. Prieš atsisakydami savo teisių, asmenys turi gauti teisinę konsultaciją arba išsamią informaciją apie teisių atsisakymo pasekmes. Priemonę ES valstybės narės į nacionalinę teisę turi perkelti per trejus metus. Už teisingumą atsakinga ES Komisijos narė ir pirmininko pavaduotoja Viviane Reding šios priemonės patvirtinimą įvardijo kaip pirmą žingsnį, siekiant Europoje gerinti ir stiprinti gynybos teises ir užtikrinti tinkamą jų ir kaltinimo teisių pusiausvyrą²⁸.

Teisės į teisingą bylos nagrinėjimą užtikrinimui esminės reikšmės turi įtariamųjų teisės į informaciją baudžiamajame procese įtvirtinimas teisinėmis priemonėmis, kurios sudarytų prielaidas didinti pasitikėjimą bendra ES teisingumo erdve. Ši teisinė priemonė užtikrins, kad ES šalys visiems sulaikytiems asmenims arba asmenims, dėl kurių išduotas Europos arešto orderis, įteiktų pranešimą apie teises, kuriame nurodytos pagrindinės jų teisės baudžiamajame procese. Policijos ir prokuratūros pareigūnai įtariamiesiems turi suteikti raštu informaciją apie jų teises, t.y. įteikiant pranešimą apie teises: turėti gynėją, teisę į informaciją apie kaltinimus ir prireikus teisę susipažinti su bylos medžiaga, į vertimą žodžiu ir raštu asmenims, nesuprantantiems proceso kalbos; į tai, kad teismo procesas būtų pradėtas nedelsiant po suėmimo. Sulaikomiems įtariamiesiems ši informacija bus suteikiama visada, neatsižvelgiant į tai, ar jie jos prašė, ir prireikus išverčiama. Šiuo metu galimybės asmenims, perduodamiems pagal Europos arešto orderį, būti tinkamai informuojamiems apie jų teises ES šalyse skiriasi, nors visos 27 ES valstybės narės, pasirašydamos Europos žmogaus teisių konvenciją,

²⁷ Komisija propaguoja teisę į informaciją baudžiamajame procese. IP/10/989. [interaktyvus]. 2011 [žiūrėta 2012-02-23] <<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/10/989&format=HTML&aged=0&language=LT&guiLanguage=fr>>.

²⁸ Teisės į teisingą teismo procesą. ES teisingumo ministrai pritarė teisės aktui, kuriuo baudžiamajame procese užtikrinamos teisės į vertimą raštu ir žodžiu. IP/10/1305 [interaktyvus]. 2011 [žiūrėta 2012-02-21] <<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/10/1305&format=HTML&aged=1&language=LT&guiLanguage=en>>.

įsipareigojo užtikrinti teises į teisingą bylos nagrinėjimą. Kai kuriose valstybėse narėse įtariamiesiems informacija apie jų procesines teises suteikiama tik žodžiu, kitose šalyse rašytinė informacija yra techninio pobūdžio, sudėtinga ir suteikiama tik paprašius.²⁹

Apibendrinant darytina išvada, kad vienos teisės pažeidimas paprastai suponuoja ir kitos teisės pažeidimą, o žmogaus teisių apsaugos koncepcija grindžiama suvokimu, kad visos žmogaus teisės yra tarpusavyje susijusios ir viena nuo kitos priklausomos bei nedalomos, todėl valstybėms svarbu užtikrinti, kad taikant Europos arešto orderio procedūras teisinėmis priemonėmis būtų eliminuojamos galimybės pažeisti bet kokias, teisės aktais įtvirtintas, žmogaus teises, o tokių teisių ribojimas būtų pagrįstas įstatymu ir proporcingas siekiamam tikslui.

IŠVADOS

Taikant Europos arešto orderį valstybė privalo užtikrinti žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugą pagal tarptautines ir nacionalines asmens teises ir laisves įtvirtinančias teisės normas.

Įvertinant aplinkybę, kad valstybės, naudojančios Europos arešto orderį, taiko skirtingus baudžiamąjį proceso teisinius mechanizmus, remiasi skirtingomis priemonėmis ir instrumentais žmogaus teisių užtikrinimo srityje, problema sprendina regioninėmis teisinėmis priemonėmis nustatant atskirų žmogaus teisių užtikrinimo standartus, tame tarpe apibrėžti kalinimo sąlygų standartus.

Regioninio teisinio reguliavimo instrumentų, kuriais įtvirtinamas įtariamųjų teisės į informaciją baudžiamajame procese užtikrinimas, įtariamųjų teisės į vertimą raštu ir žodžiu užtikrinimas praktinis įgyvendinimas didele dalimi priklauso nuo konkrečios valstybės policijos pareigūnų teisinio pasirengimo, žinių ir įgūdžių. Valstybės narės turėtų užtikrinti, jog policijos pareigūnai būtų nuosekliai ir tinkamai mokomi bei supažindinami su žmogaus teisių apsaugos standartais taikant Europos arešto orderio instrumentą. Mokymų svarbą pagrindžia ir tai, kad daugelį baudžiamąjį proceso veiksmų atlieka policijos pareigūnai, o būtent jų diskrecijai paliekamas sprendimas: kur ir kada sulaikyti ieškomą asmenį, kokius veiksmus atlikti sulaikant, kokių priemonių imtis siekiant eliminuoti žmogaus teisių pažeidimo grėsmes, tuo pačiu užtikrinant tinkamą baudžiamąjį bendradarbiavimą tarp valstybių.

²⁹ *Teisės į teisingą bylos nagrinėjimą*. ES valstybių narių vyriausybės pritaria teisės aktui, kuriuo užtikrinama įtariamųjų teisė į informaciją baudžiamajame procese. IP/10/1652 [interaktyvus] 2011 [žiūrėta 2012-01-28] <<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/10/1652&format=HTML&aged=1&language=LT&guiLanguage=en>>.

LITERATŪRA

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija. *Valstybės žinios*. 1992, Nr. 33-1014.
2. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 89-2741.
3. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 37-1341.
4. Jungtinių Tautų Piliетinių ir politinių teisių paktas (1966 m.) ir 1989 m. protokolai (fakultatyvusis)
5. Visuotinė žmogaus teisių deklaracija. *Valstybės žinios*. 2006, Nr. 68-2497.
6. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija. *Valstybės žinios*. 1995, Nr. 40-987.
7. Europos Tarybos 2002 m. birželio 13 d. pagrindų sprendimas 2002/584/TVR dėl Europos arešto orderio ir perdavimo tarp valstybių narių tvarkos. [2002] OJ, L190/1.
8. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro ir Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2004 m. rugpjūčio 26 d. įsakymas Nr. 1R-195/I-114 „Dėl Europos arešto orderio išdavimo ir asmens perėmimo pagal Europos arešto orderį taisyklių patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2004, Nr. 134-4886.
9. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro ir Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2009 m. spalio 7 d. įsakymas Nr. 1R-312/I-140 „Dėl Lietuvos Respublikos teisingumo ministro ir Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2004 m. rugpjūčio 26 d. įsakymo Nr. 1R-195/I-114 „Dėl Europos arešto orderio išdavimo ir asmens perėmimo pagal Europos arešto orderį taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“. *Valstybės žinios*. 2009, Nr. 122-5263.
10. Europos Sąjungos Tarybos 2008 m. liepos 18 d. (8216/2/08) „Europos arešto orderio išdavimo europinis vadovas“. [interaktyvus]. 2008 [žiūrėta 2012-04-01] <<http://www.tm.lt/dok/Eurarestordispraktinisvadovas.pdf>>.
11. Europos Komisijos ataskaita Europos parlamentui ir Tarybai dėl 2002 m. birželio 13 d. Tarybos pagrindų sprendimo dėl Europos arešto orderio ir perdavimo tarp valstybių narių tvarkos įgyvendinimo nuo 2007 [interaktyvus]. 2011 [žiūrėta 2012-02-21] http://www3.lrs.lt/pls/inter1/dokpaieska.showdoc_l?p_id=58180&p_query=&p_tr2=2.
12. Europos Parlamento 2011-06-08 posėdžio diskusijų įrašas [interaktyvus]. 2011 [žiūrėta 2012-02-21] <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=//EP//TEXT+CRE+20110608+ITEM-012+DOC+X ML+V0//LT#top>>.
13. European arrest warrant [interaktyvus]. 2011 [žiūrėta 2012-02-23] <http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedomsecurity/judicialcooperation_in_criminal_matters/133167_en.htm>.
14. Jočienė, D. Pagrindinių teisių apsauga pagal Europos žmogaus teisių konvenciją ir Europos Sąjungos teisę. *Jurisprudencija*. 2010, Nr. 3(121), ISSN 1392-6195: 97-113.
15. Jurka, R. Europos arešto orderis: kai kurie teisės aiškinimo ir taikymo aspektai: straipsnis anglų kalba. *Jurisprudencija*. 2011, Nr. 18 (1), ISSN 1392-6195: 327-343.
16. Greičius S., Pranevičienė, B. Žmogaus teisių apsauga nacionalinio saugumo kontekste. *Visuomenės saugumas globalizacijos kontekste: tarptautinės mokslinės – praktinės konferencijos „Globalizacijos iššūkiai užtikrinant visuomenės saugumą“ pranešimų rinkinys (2)*. Kaunas: Mykolas Romeris universitetas. ISSN 2029-5510. 2010, [Nr.] 2, p. 75-83.
17. Komisija propaguoja teisę į informaciją baudžiamajame procese. IP/10/989 [interaktyvus]. 2011 [žiūrėta 2012-02-23] <<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/10/989&format=HTML&aged=0&language=LT&guiLanguage=fr>>.
18. Lietuvos Konstitucinio teismo 1997 m. vasario 13 d. nutarimas [interaktyvus]. 1997 [žiūrėta 2012-04-01] <<http://www.lrkt.lt/dokumentai/1997/n710213a.htm>>.
19. Pranevičienė, B. Teisės į privatumą ribojimas nacionalinio saugumo apsaugos kontekste: straipsnis anglų kalba. *Jurisprudencija*. 2011, Nr. 18 (1), ISSN 1392-6195.

20. *Teisės į teisingą teismo procesą*. ES teisingumo ministrai pritarė teisės aktui, kuriuo baudžiamajame procese užtikrinamos teisės į vertimą raštu ir žodžiu. IP/10/1305 [interaktyvus]. 2011 [žiūrėta 2012-02-21] <<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/10/1305&format=HTML&aged=1&language=LT&guiLanguage=en>>.
21. *Teisės į teisingą bylos nagrinėjimą*. ES valstybių narių vyriausybės pritaria teisės aktui, kuriuo užtikrinama įtariamųjų teisė į informaciją baudžiamajame procese IP/10/1652 [interaktyvus]. 2011 [žiūrėta 2012-01-28] <<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/10/1652&format=HTML&aged=1&language=LT&guiLanguage=en>>.

HUMAN RIGHTS VIOLATION OF THREATS OF THE EUROPEAN ARREST WARRANT

Daiva Bereikienė*, Kęstutis Gudynas**
Mykolas Romeris University

Summary

In article the human rights violations is being analysed under the threat of international and European legal instruments defining European Arrest Warrant. There is going to be talked about human rights and fundamental freedoms through European Arrest Warrant the legal assumptions, some regulatory issues.

Hypothesis is that the current state of society and reflect the aspirations of international security and regional cooperation in the criminal legal instruments are correlated with the protection of human rights and consolidate the law is absolutely necessary to achieve a balance between these two legal good. In Article comprehensively analyzes the legal balance between the values of the proposed transfer by the person dealing with European Arrest Warrant to evaluate the positive state obligations to ensure the person of fundamental rights and freedoms of others, consideration of the rights violations and restrictions on freedom can be considered as constituting a fundamental assumptions and refuse extradition according to international and European legal instruments.

Regional law instruments, which ones establishes the rights of suspects in criminal proceedings, information assurance, the right of suspects to translation and interpretation guarantee, the practical implementation very much depends on some state police legal preparedness, knowledge and skills. Countries should make sure, that police officers are properly trained in a consistent and well acquainted with human rights standards under the European Arrest Warrant Instrument. It's very important to teach police officers, because they make many criminal procedure actions, they decide where and when to arrest wanted person, which steps to perform the arrest, which procedures take to eliminate threats to human rights violations, while providing appropriate criminal cooperation among the countries.

Keywords: Criminal law, Criminal Procedures, the European Arrest Warrant, human rights protection, police officers

Daiva Bereikienė* Mykolas Romeris universiteto Viešojo saugumo fakulteto Teisės katedros lektorė. Mokslinių tyrimų kryptys: žmogaus teisių apsauga, aplinkosaugos teisė.

Daiva Bereikienė, Mykolas Romeris University, Faculty of Public Security, Department of Law, Lecturer. Research interests: human rights protection, environmental law.

Kęstutis Gudynas** Mykolas Romeris universiteto Viešojo saugumo fakulteto Teisės katedros lektorius. Mokslinių tyrimų kryptys: baudžiamoji teisė.

Kęstutis Gudynas, Mykolas Romeris University, Faculty of Public Security, Department of Law, Lecturer. Research interests: Criminal law.